

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากวัตถุประสงค์การวิจัยที่ได้กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงนำเสนอการทบทวนวรรณกรรม เพื่อสร้างกรอบแนวคิด สำหรับเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ดังกล่าว ของงานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนโดยการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสอดคล้องกับการพัฒนาระบบเศรษฐกิจภาคตะวันออก ตำบลวันยาว อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดที่จะนำเสนอ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน (Community Based Tourism)
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
3. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
4. แนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน (Community Based Tourism)

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว เริ่มขึ้นเมื่อปี 1970 เนื่องจากการรวมตัวและการยอมรับจากองค์กรระหว่างประเทศชั้นนำ เช่น สหประชาชาติ องค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกาและธนาคารโลก ร่วมกันร่างกฎหมาย หลักการของการพัฒนาที่ยั่งยืนและนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่ชีวิตของคนในท้องถิ่น (Giampiccoli & Mtapuri, 2012)

Tolkach and King (2015) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวชุมชน (Community Based Tourism: CBT) คือการท่องเที่ยวที่บริหารโดยชุมชน ประกอบด้วยธุรกิจท้องถิ่นหลายแห่ง โดยมีเป้าหมาย ผลประโยชน์ให้กับชุมชน มักจะมีวัตถุประสงค์ในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตและสร้างโอกาสในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

พจนานุกรม (2546) ได้นิยามคำว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยชุมชนร่วมเป็นผู้กำหนด การจัดการดูแล เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้ เป็นการท่องเที่ยวที่คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ สนใจในสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังเน้นถึงการสร้าง

ศักยภาพของคนท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย ที่สำคัญการท่องเที่ยวดังกล่าวต้องไม่ทำลายวิถีชีวิตเดิมหรือทรัพยากรของชุมชนที่มีอยู่

ดังนั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) เป็นกระบวนการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการวางแผน และกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยมุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี บนพื้นฐานแนวความคิดที่ว่าทุกคนในชุมชนคือเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่น สามารถสร้างรายได้ให้คนในท้องถิ่นกระจายกันอย่างทั่วถึง ซึ่งในปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว และถูกคาดหวังว่าจะเป็นวิธีการจัดการการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่สามารถเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยว โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ในการจัดการและสนับสนุนหรืออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินการทุกขั้นตอน ในขณะเดียวกันก็ต้องก่อให้เกิดประโยชน์แก่เศรษฐกิจชุมชน (อัจฉรา สุจา, 2562)

Giampiccoli and Mtapuri (2012) ได้แบ่ง การท่องเที่ยวชุมชนออกเป็น 3 รูปแบบ ได้แก่

1. การท่องเที่ยวชุมชนที่สมาชิกชุมชนถูกว่าจ้างโดยใช้ระบบการเงินทุนหมุนเวียนและกำไรของการท่องเที่ยว โดยเกิดจากสมาคมหรือชมรมในท้องถิ่น
2. การท่องเที่ยวชุมชนที่เริ่มต้นด้วยครอบครัวหรือกลุ่มภายในชุมชน โดยใช้ทรัพยากรชุมชนที่มีอยู่ในการบริหารจัดการ
3. การท่องเที่ยวชุมชนที่มีการร่วมทุนระหว่างชุมชนหรือครอบครัวและหน่วยงานภายนอกในการบริหารจัดการ

การท่องเที่ยวชุมชน เป็นเรื่องของการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน และผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยว ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ (พจนานุกรม, 2546)

1. องค์ประกอบด้านศักยภาพของคน ต้องเริ่มที่คนในชุมชนจะต้องรู้จักตนเอง รวมถึงสิ่งที่ตนเองมีให้เสียก่อน เพื่อความพร้อมในการบอกเล่าข้อมูลและคนในชุมชนจะต้องมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ มีความสามัคคี สามารถทำงานร่วมกันได้ องค์ประกอบที่สำคัญ คือ คนในชุมชนจะต้องสร้างการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนด้วยตนเอง มีการยกย่องชื่นชมผู้ที่มีความสามารถและให้ทุกคนในชุมชนได้มีโอกาสในการเสนอความคิดเห็นร่วมกัน ในการกำหนดแนวทางกลยุทธ์ของโครงการในแง่มุม

ต่าง ๆ และนำเสนออุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่สมาชิกทุกคนในชุมชนต้องการและเห็นชอบร่วมกัน ประกอบไปด้วย

1) การกำหนดและแบ่งปัน วิสัยทัศน์ กลยุทธ์ ตัวแทนของชุมชนจะต้องสามารถเข้ามาร่วมรับฟัง เสนอความคิดเห็น ในการกำหนดแผนเชิงกลยุทธ์การท่องเที่ยวตั้งแต่ต้น เพื่อให้แน่ใจว่าทุกคนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอนาคตของชุมชนร่วมกัน

2) การเข้าถึงข้อมูลของคนในชุมชน เพื่อให้การทำงานของชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น คนในชุมชนจะต้องสามารถเข้าถึงข้อมูลพื้นฐาน และข้อมูลที่มีความจำเป็นต่อการวางแผนการท่องเที่ยว

3) การฝึกอบรม ชุมชนจะต้องมีการฝึกอบรมเพิ่มทักษะความรู้ความสามารถให้กับทุกคนที่เกี่ยวข้อง ตรงตามวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้งาน และจะต้องมีการติดตามประเมินผลผู้เข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานหลังจากผ่านการอบรมแล้ว ต้องมีการจัดฝึกอบรมและทดสอบทักษะความสามารถของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของคนในชุมชน

4) การสร้างวัฒนธรรมแห่งความคิดสร้างสรรค์ และการเปิดโอกาสให้กับคนรุ่นใหม่ได้สร้างสรรค์ผลงาน นำเสนอความคิดสร้างสรรค์ สิ่งนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญมากของการพัฒนาบุคลากรและการเพิ่มศักยภาพของคนภายในชุมชน เพราะการที่ชุมชนจะประสบความสำเร็จต้องมาจากการที่คนในชุมชนมีความสามารถสูง มีความคิดสร้างสรรค์ และได้นำศักยภาพที่ซ่อนอยู่ออกมาใช้งานได้อย่างเต็มที่

2. องค์ประกอบด้านศักยภาพของพื้นที่ นอกจากจะหมายถึงพื้นที่ที่ทางชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแล ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบสานต่อกันมารุ่นสู่รุ่น คนในชุมชนต้องมีความเข้าใจและตระหนักเห็นความสำคัญ สามารถนำมาบูรณาการเพื่อให้มีอยู่ต่อไปในอนาคต ทั้งนี้ ชุมชนควรมีความพร้อม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศักยภาพพื้นที่ในชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

3. องค์ประกอบด้านการจัดการ ชุมชนที่จะสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน (Community based Tourism: CBT) ได้ผู้นำในชุมชนถือว่าเป็นบุคคลสำคัญที่จะสามารถนำสมาชิกในทีมไปในทางที่ถูกต้อง อาจต้องเป็นที่ยอมรับภายในชุมชน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชุมชน และที่สำคัญสามารถดึงดูดใช้ทักษะการสื่อสารสร้างความเข้าใจให้คนในชุมชน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมภายในชุมชนซึ่งกันและกัน รวมถึงหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องมีการร่วมกันกำหนดแนวทางในการเตรียมความพร้อมในการท่องเที่ยว ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในทุก ๆ สิ่ง ทุกอย่างเพื่อให้เกิดประโยชน์กับส่วนรวมให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม กล่าวคือ การที่คนในชุมชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีการแสดงทัศนะ ผ่านการสื่อสาร การพูดคุย การแสดงความคิดเห็น การแก้ปัญหา รวมถึงการหาทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จากการระดมความคิดเห็นของนักวิชาการท้องถิ่น การร่วมกันคิดวางแผน ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน สร้างกฎระเบียบของชุมชนทางด้านต่าง ๆ เพื่อให้คนในชุมชนรวมถึงผู้มาเยือนปฏิบัติตาม ดังนั้นกระบวนการมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระโดยความสมัครใจ จึงเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนา ซึ่งไม่ได้หมายถึงการให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาของหน่วยงานรัฐตามที่หน่วยงานกำหนด แต่หมายถึงการให้ประชาชนในชุมชนร่วมกันคิดและตัดสินใจกำหนด ทิศทางการท่องเที่ยวชุมชน และร่วมปฏิบัติตามแผนของการท่องเที่ยวชุมชน และรับประโยชน์ร่วมกัน แต่อย่างไรก็ตามหากมีองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมที่สามารถช่วยให้ทุกคนคิดและแสดงออกได้อย่างอิสระ ก็จะเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ตลอดจนก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และก่อให้เกิดพลังที่จะนำชุมชนไปสู่ความสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมายของชุมชนร่วมกัน

5. องค์ประกอบด้านผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน องค์ประกอบด้านผลกระทบจากการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง ทุกอย่างที่เกิดจากการยอมส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมโดยรอบทั้งสิ้น ซึ่งมีทั้งผลกระทบด้านบวก และด้านลบ (วีระพล ทองมา, 2547) ได้แก่

1) ผลกระทบด้านบวก การท่องเที่ยวชุมชนส่งผลให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกเกิดการพัฒนาตนเอง พึ่งพาตนเอง มีความพยายามในการเรียนรู้พัฒนา และสามารถต่อยอดจนเกิดรายได้เพิ่มขึ้น มีการรวมตัวกันสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อเป็นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคมวัฒนธรรม 3) สิ่งแวดล้อม เมื่อชุมชนมีความเข้าใจ และสามารถบูรณาการสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ในการท่องเที่ยว สิ่งเหล่านี้จะเกิดคุณค่าทำให้คนในชุมชนเกิดความรัก และอยากอนุรักษ์เก็บรักษาไว้อยู่กับชุมชนต่อไป

2) ผลกระทบด้านลบ การท่องเที่ยวชุมชนอาจส่งผลให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ จำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้นจากนักท่องเที่ยว การรับวัฒนธรรมที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว เกิดกระแสการเลียนแบบ มีความขัดแย้งทางความคิด เสียความเป็นส่วนตัวในการที่จะต้องรองรับนักท่องเที่ยว และที่สำคัญ คือ อาจถึงกับสูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หากมีการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากเกินไป

นอกจากนี้แล้ว Dodds and Galaski (2016) ได้สรุปถึงองค์ประกอบสำคัญที่จะส่งผลให้การท่องเที่ยวชุมชน (CBT) ประสบความสำเร็จ ดังนี้

1. การวางแผนแบบมีส่วนร่วมและเพิ่มศักยภาพสมาชิกในชุมชน เมื่อเริ่มต้นชุมชนมักจะมีมุมมองที่แตกต่างกันและอาจสร้างความตึงเครียดและความขัดแย้งกับเป้าหมายของ CBT การพัฒนาความสามารถของสมาชิกชุมชนเพื่อให้เข้าใจในการทำงาน เข้าใจเป้าหมาย ก็จะส่งผลต่อศักยภาพในการประสบความสำเร็จ เช่น การเลือกคณะกรรมการบริหารเพื่อจัดการชุมชน โดยได้รับการโหวตจาก

สมาชิกทุกคน การคิดโครงการเกี่ยวกับท่องเที่ยวที่มาจากการประชุม ในชุมชนรวมไปถึงการจัดอบรม การฝึกทักษะต่าง ๆ การให้คำปรึกษาซึ่งกันและกัน และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกัน

2. การทำงานร่วมกันกับเครือข่ายเพื่อขยายโอกาสทางการตลาด ชุมชนมักขาดการให้บริการการท่องเที่ยว ทักษะและความรู้ที่จำเป็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว หรือชุมชนอาจจะมีทักษะด้านการบริการที่ดีแต่อาจขาดในเรื่องของความรู้ทางการตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ดังนั้นการสร้างความร่วมมือ ทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรต่าง ๆ ก็จะเป็นการเติมเต็มสิ่งที่ชุมชนนั้นต้องการ อีกทั้งยังสามารถสร้างศักยภาพที่ดีเพื่อรองรับตลาดในอนาคต เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจัดโครงการท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชน โดยมีการแลกเปลี่ยนความคิด สนับสนุนเงินทุน ในการสร้างศักยภาพของการท่องเที่ยวชุมชนให้ดีขึ้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2562) การตลาดจึงเป็นอีกปัจจัยสำคัญของการท่องเที่ยวชุมชน (CBT)

3. การกำหนดเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาชุมชน การท่องเที่ยวชุมชนจะต้องมีเรื่องของสิ่งแวดล้อมเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้นการผสมผสานการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและเป้าหมายในการพัฒนาชุมชน จะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวชุมชนสู่ความยั่งยืน เช่น การจัดการของเสีย การฟื้นฟูป่า การใช้วัสดุธรรมชาติ ก็จะเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยว ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชมในชุมชนได้อีกด้วย

4. ความช่วยเหลือจากหน่วยงานส่วนกลาง รัฐบาล สถาบันการเงิน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ชุมชนท่องเที่ยวบางแห่งอยู่ห่างไกลเข้าถึงยากถึงแม้จะมีธรรมชาติที่สวยงาม แต่อาจจะขาดการเข้าถึง ไม่มีถนน ป้ายบอกทาง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงมีความสำคัญในการพัฒนา ไม่ว่าจะอบรมเพื่อความรู้ ทักษะ ระดมทุน ร่วมมือ เพื่อเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนั้น ๆ ให้ดีขึ้นบ่อยครั้งที่การท่องเที่ยวชุมชนมีการพึ่งพาหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะสร้างเป็นโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาสิ่งแวดล้อม หรือจัดทำโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้กับนักท่องเที่ยวชุมชน

5. การสร้างรายได้เสริมเพื่อความยั่งยืนของชุมชน การท่องเที่ยวชุมชนไม่ควรถูกมองว่าเป็นรายได้หลักของชุมชน เพราะเนื่องจากว่า บางครั้งการท่องเที่ยวอาจมีผลกระทบมาจากเศรษฐกิจที่ตกต่ำ การท่องเที่ยวตามฤดูกาล หรือปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเที่ยววันน้อยลง ดังนั้นควรมีการสร้างรายได้เพิ่มเติมจากการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่สามารถขายสินค้าหรือให้บริการอื่น ๆ นอกเหนือจากฤดูกาลท่องเที่ยวได้ ซึ่งในปัจจุบันมีการมุ่งเน้นพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในเรื่องของการอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวมากกว่าการเชื่อมโยงระหว่างชุมชนเพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ (Malatji & Mtapuri, 2012)

การท่องเที่ยวชุมชน (Community Based Tourism) ถือว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน สร้างโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทต่าง ๆ ในการวางแผน มองเห็นทิศทางที่

เหมาะสมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง พร้อมทั้งอนุรักษ์ จัดการธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ให้คงอยู่กับการท่องเที่ยวชุมชนต่อไปอย่างยั่งยืน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

ความหมายของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยววันนี้ได้มีนักวิชาการทางด้านการท่องเที่ยวได้ให้ความหมายไว้หลากหลายดังต่อไปนี้

นิตา ชัชกุล (2551) กล่าวถึงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไว้ว่า การที่เราจะสร้างหรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพื้นที่ที่ไม่น่าดึงดูดใจให้สามารถกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้นั้นจะต้องคำนึงถึงจุดสำคัญในด้านของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติทั้งในด้านกายภาพหรือภูมิภาค ตำแหน่งที่ตั้ง หรือชื่อเสียงของสถานที่ที่กระจายออกไปสู่โลกภายนอก

ปรัชญา บุญเดช (2561) ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้ประสบผลสำเร็จนั้นจะต้องประกอบด้วย ความสามารถในการใช้บริการของนักท่องเที่ยว ความสะดวกในการเดินทางเข้ามาใช้บริการท่องเที่ยว และการเข้าถึงง่ายของแหล่งท่องเที่ยวและความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่

นอกจากนี้ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2549) ได้กล่าวไว้ว่า การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวตามหลักทาง วิชาการนั้น ไม่ใช่เพียงการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมให้ดีขึ้นเท่านั้น แต่ยังเป็นการพัฒนา ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีสภาพดีอยู่แล้วให้ดีขึ้นกว่าเดิมอีกด้วย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว ดังนี้

1. ชั้นของการจัดแบ่งเขตพื้นที่ใช้ประโยชน์ในทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม
2. ชั้นของการกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านการท่องเที่ยวในแต่ละเขตของทรัพยากรท่องเที่ยว
3. ชั้นของการส่งเสริมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมเสริมในทรัพยากรท่องเที่ยว
4. ชั้นของการประเมินขีดความสามารถในการรองรับของนักท่องเที่ยวแต่ละเขตพื้นที่ของทรัพยากรท่องเที่ยว
5. ชั้นของการให้การศึกษาถึงผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมแก่หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนและผู้ประกอบธุรกิจ รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน
6. ชั้นของการจัดให้มีข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการรู้
7. ชั้นของการจัดหางบประมาณในการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวให้เพียงพอการวางแผนเป็นลักษณะของการทำงานร่วมกันจากหลากหลายสาขาซึ่งเรียกว่า “สหสาขาวิชา” ทั้งนี้การวางแผนเป็นเรื่องที่เราต้องการรู้ "อนาคต" จะเกิดขึ้นเพื่อสร้างสภาวะแวดล้อมให้มีความเหมาะสม สามารถรับมือกับผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

อีกทั้ง สินธุ์ สโรบล (2557) ได้ให้แนวคิดเพื่อนำไปพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้

ในเชิงพื้นที่ : ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ ในพื้นที่ ทำอย่างไรจึงจะเพิ่มค่า
ได้

ในเชิงการจัดการ : การรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม และเน้นเรื่องความยั่งยืน

ในด้านการมีส่วนร่วม : ท้องถิ่นมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ ได้ประโยชน์ และยกระดับ
คุณภาพชีวิต

ในด้านกิจกรรม : การเรียนรู้ การศึกษา การเพิ่มพูนความรู้ ความประทับใจ จิตสำนึกที่ดี
และประสบการณ์

จากแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
ไม่ใช่เฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมให้ดีขึ้นแต่จำเป็นต้องพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอื่นให้ดีขึ้นตาม
ไปด้วย ประกอบกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวนั้นต้องให้สอดคล้องและมีความเหมาะสมกับ
พื้นที่เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวอีกด้วย

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวแบบชุมชนมี
ส่วนร่วมหรือชุมชนเป็นแกนนำในการจัดการหมายถึง การจัดกิจกรรม ท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็น
ผู้ดำเนินการ นับตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ และการติดตาม ประเมินผล เพื่อให้เกิดการ
ท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รักษาสภาพแวดล้อม ตลอดจนเกิดการกระจายรายได้ อย่างเป็นธรรมในชุมชนนั้น ๆ
การมีส่วนร่วมของชุมชนจำแนกตามลักษณะของการดำเนินงานที่ ประชาชนท้องถิ่นมีโอกาสมีส่วน
ร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้ (ดร.ชนันท์ เอมพันธุ์, 2550)

1 การมีส่วนร่วมระดับรายบุคคลรับผลประโยชน์โดยตรง เช่น สมาชิกชุมชนจัด ให้บริการ
เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อก่อให้เกิดรายได้จากการให้บริการดังกล่าว เช่น เรือ บังกะโล ที่พัก อาหาร
เป็นต้น หรือเป็นการจำหน่ายสินค้าที่ผลิตจากชุมชน

2. การมีส่วนร่วมระดับชุมชนโดยรวมกลุ่มจัดระบบการบริการนักท่องเที่ยว โดยชุมชน
รวมกันจัดตั้งเป็นองค์กร ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กำหนดมาตรการรองรับการท่องเที่ยว มี
การจัดระบบการให้บริการในกิจกรรมต่าง ๆ ให้เรียบร้อยเพื่อให้เกิดความสะดวกและมีมาตรฐาน
เดียวกัน มีการจัดสรรรายได้สู่ผู้ให้บริการโดยตรงและกับสมาชิกของชุมชนทั้งหมดในรูปของกองทุน
หมู่บ้าน จัดเป็นธุรกิจท่องเที่ยวของชุมชน นอกจากนั้น ชุมชนอาจประสานงานกับบริษัทนำเที่ยว
เพื่อให้บริษัทนำเที่ยวนำนักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน หรือชุมชนมีส่วนร่วมใน
การระดมทุนในธุรกิจกิจการท่องเที่ยวร่วมกับผู้ลงทุนอื่น ๆ และชุมชนได้รับประโยชน์จากธุรกิจ

ท่องเที่ยว นำมาจัดสรรใช้ประโยชน์ในชุมชนตามที่ชุมชนได้ตั้งกฎกติกาไว้โดยยึดหลักความยั่งยืนของทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงอยู่ตลอดไป

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมี ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 2 ประการ ได้แก่

1. ปัจจัยภายในชุมชน ความพร้อมด้านทักษะการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กล่าวคือการบริการสื่อความหมายของธรรมชาติ การนำเที่ยว การจัดเตรียมที่พักและอาหาร สำหรับนักท่องเที่ยว รวมไปถึงความพร้อมของทรัพยากรที่จำเป็นในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ความต้องการของชุมชนในการที่จะเข้าร่วมจัดการและให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ความเข้มแข็งของชุมชนและผู้นำชุมชนก็ต้องได้รับการสนับสนุน สามารถให้สมาชิกของชุมชนรวมกลุ่มกัน ดำเนินการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของชุมชนได้ ชุมชนมีความสามัคคี และยอมเสียสละ ในการทำงานเพื่อชุมชนในการจัดตั้งองค์การการท่องเที่ยวและจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน ชุมชนเหล่านั้นก็จะสามารถเรียนรู้และจัดการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวได้

2. ปัจจัยภายนอกชุมชน นโยบายของรัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีการเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้าร่วมในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสนับสนุนการเพิ่มพูนความรู้ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนแก่ชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งความร่วมมือจากภาครัฐและองค์กรเอกชนที่ให้การสนับสนุนให้ชุมชนจัดตั้งองค์การท้องถิ่นสำหรับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การสนับสนุนจากผู้ประกอบการในการนำนักท่องเที่ยวมาใช้บริการของท้องถิ่น เช่น มัคคุเทศก์ ที่พักและอาหารจากท้องถิ่น เป็นต้น

3. การดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวร่วมกันกับหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน เป็น การมีส่วนร่วมที่ชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนร่วมกับหน่วยงานของภาครัฐเพื่อประโยชน์ของชุมชนและสังคมโดยรวม

4. การท่องเที่ยวที่ดำเนินการโดยชุมชนเอง เป็นการมีส่วนร่วมที่ชุมชนดำเนินการ ทั้งหมด นับตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ และการติดตามประเมินผล เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รักษาสภาพแวดล้อม และทรัพยากรการท่องเที่ยว ตลอดจนการเกิดการกระจายรายได้ อย่าง เป็นธรรมในชุมชน (สำนักเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์แห่งชาติ, 2562)

แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมีแนวคิดและสาระสำคัญดังปรากฏในประชุมของ องค์การยูเนสโก ณ กรุงเบลเกรด ประเทศยูโกสลาเวีย ปี ค.ศ. 1977 ได้กำหนด สาระสำคัญของ แนวความคิด เรื่องการสื่อสารแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ 3 ประการ ดังนี้ (Servaes, Jacobson and White, 1996)

1. การเข้าถึงสื่อ (Access) หมายถึง สิทธิในการเข้าถึงสื่อที่ให้บริการแก่ชุมชน รวมทั้ง สิทธิในการเลือกรับรายการหรือมีส่วนร่วมในการเข้าไปจัดทำรายการในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่ตน อีกทั้งต้องมีช่องทางให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นต่อรายการต่าง ๆ นอกจากนั้น กัญญา แก้วเทพ และคนอื่น ๆ (2543 : 144) ได้กล่าวถึงการเข้าถึงสื่อ (Accessibility) ที่สามารถจำแนกได้เป็น หลายมิติ ดังนี้

1.1 การเข้าถึงในด้านกายภาพ (Physical Accessibility) เช่น ชาวบ้านไม่มีโอกาสได้พบปะกับเจ้าหน้าที่ เพราะระยะทางห่างไกลหรือไม่มีโอกาสได้รับเอกสารสิ่งพิมพ์ซึ่งแจกไปไม่ถึง เป็นต้น

1.2 การเข้าถึงในด้านเศรษฐกิจ (Economic Accessibility) สื่อต้องมีค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เช่น หนังสือพิมพ์ที่จะเข้าไปถึงหมู่บ้าน แต่ชาวบ้านไม่มีเงินที่จะซื้อหามาอ่านได้ เป็นต้น

1.3 การเข้าถึงทางด้านวัฒนธรรม – สังคม (Social-Culture Accessibility) ได้แก่ เครื่องกีดขวางด้านวัฒนธรรม และสังคมที่ปิดกั้นโอกาสในการเข้าถึงประชาชนที่เห็นได้ชัดที่สุด คือ ช่องว่างทางภาษา ช่องว่างทางวัฒนธรรม เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วม ในระบบการสื่อสารในทุกระดับ นั่นคือ ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนทั้งในกระบวนการการผลิตรายการ การบริหารจัดการ และการวางแผนระบบการสื่อสารต่าง ๆ ในชุมชน

3. การจัดการด้วยตนเอง (Self-Management) หมายถึง กระบวนการตัดสินใจ ของประชาชนในชุมชนที่มีอำนาจและสิทธิในการตัดสินใจ ตั้งแต่เริ่มคิด กำหนดนโยบาย การวางแผน การลงทุน การกำหนดและการจัดสรรงบประมาณ เป็นต้น ซึ่งการจัดการด้วยตนเองเป็นการมีส่วนร่วมที่สำคัญยิ่งกว่าสิ่งใด ยูเนสโกยอมรับการจัดการด้วยตนเองว่าจะต้องกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ส่วนการเข้าถึงสื่อและการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร มีความเป็นไปได้มากและสามารถทำได้ง่ายกว่า

จากความสำคัญข้างต้นสอดคล้องกับแนวคิดของ ปารีชาติ สถาปิตานนท์ (2549) เกี่ยวกับหลักการสำคัญของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความหลากหลายของผู้เข้าร่วม (Various Participants) ยิ่งบุคคลมีความหลากหลายในด้านต่าง ๆ มากเท่าไร ไม่ว่าจะเป็นอายุ วรรณะ ประสพการณ์ หน้าที่การงาน เป็นต้น ความหลากหลายดังกล่าวจะส่งผลให้เสียงของประชาชนมีความหลากหลายมากขึ้น และสะท้อนความต้องการต่าง ๆ ร่วมกันได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาต่าง ๆ เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม และในขณะเดียวกันก็ส่งผลต่อความรู้สึกของบุคคลที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ อาทิ ความภาคภูมิใจในการมีส่วนร่วมของตน ตลอดจนการอุทิศแรงกายแรงใจในการดำเนินการต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถในระดับถัดไป

2. การเข้าถึงสื่อ (Media Accessibility) โอกาสของบุคคลในการเข้าถึงสื่อหรือช่องทางการสื่อสารต่างๆ แสดงให้เห็นว่าคุณคมีสิทธิเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกันในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารและสื่อประเภทต่าง ๆ และมักจะนำไปสู่การที่ผู้เกี่ยวข้องได้พัฒนาความรู้สึกผูกพันกับ ประเด็นปัญหาเกิดความตระหนักร่วม ความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ และเป็นการถ่วงดุลอำนาจกับกลุ่ม ผลประโยชน์ต่าง ๆ ตลอดจนการเพิ่มอำนาจและความเสมอภาคให้กับประชาชน

3. ความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ (Human Potential) โดยเฉพาะความเชื่อมั่นเกี่ยวกับศักยภาพของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะความเชื่อมั่นว่าทุกคนมีความสามารถเชิงสติปัญญาและความสามารถในการสื่อสารจัดการวิถีชีวิตของตนอย่างอิสระ การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจะไม่เกิดขึ้นหากบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ ในทางกลับกัน การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจะสามารถเริ่มต้นได้อย่างดี หากบุคคลที่เกี่ยวข้องคำนึงเสมอว่าทุกคนมีสิทธิ หน้าที่ในการ กำกับ ดูแล และติดตามกระบวนการตัดสินใจประเด็นสาธารณะต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด ตลอดจนร่วมรับผลต่าง ๆ ที่สืบเนื่องจากการตัดสินใจนั้น

4. ความโดดเด่นของสาร (Salient Messages) ประเด็นที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการ สื่อสารแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ประเด็นที่มีเนื้อหาสาระสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน (Liberative Content) หรือการตอบสนองความต้องการของชุมชน หรือการเป็นประเด็นที่ชุมชนสามารถนำเนื้อหา สาระดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ได้

5. การปรึกษาหารือ (Dialogue) เป็นกระบวนการที่ผู้เกี่ยวข้องหันหน้าเข้าหากัน พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ดำเนินการปรึกษาหารือร่วมกันเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ โดยให้ความสำคัญกับการสื่อสารแบบสองทางในทิศทางแบบแนวระนาบ ซึ่งเปิดโอกาสให้บุคคลที่เกี่ยวข้องได้แลกเปลี่ยนข้อมูล มุมมอง ทักษะต่าง ๆ อย่างสมดุล และการดำเนินการดังกล่าวยังตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเคารพความคิดของทุกฝ่าย และความเชื่อที่ว่าทุกฝ่ายต่างมีความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ที่ลึกซึ้งต่อประเด็นปัญหาด้วยกันทั้งสิ้น

6. การสนับสนุน (Facilitation) จำเป็นต้องเกิดขึ้นภายใต้การออกแบบระบบสนับสนุน ต่าง ๆ และกำหนดบทบาทให้บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วม ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีบทบาทต่าง ๆ โดยสามารถแบ่งบทบาทของกลุ่มผู้สนับสนุนออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลุ่มผู้สนับสนุนในเชิงโครงสร้างของระบบสังคม ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมสามารถก่อให้เกิด การเคลื่อนความคิดไปสู่การลงมือกระทำต่าง ๆ ร่วมกันอย่างเต็มที่

7. กระบวนการเชิงประชาธิปไตย (Democratic Process) การสื่อสารเป็นหัวใจสำคัญ ของกระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนอุดมการณ์ การปรึกษาหารือร่วมกัน

การพัฒนาความเข้าใจซึ่งกันและกัน การใช้วาทกรรม และการแสวงหาทางออกต่าง ๆ ร่วมกัน เป็นการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนในระดับชุมชน เป็นการเพิ่มพลังอำนาจให้กับชุมชน และการฝึกฝนให้ชุมชนเรียนรู้การจัดการและการพึ่งตนเอง

หลักการสำคัญของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมสรุปได้ว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญกับการสนทนาโต้ตอบกัน ในลักษณะของการปรึกษาหารือกัน เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกในสังคมได้หันหน้าเข้าหากัน พูดจา เจรจากัน เพื่อทำความเข้าใจกับข้อมูลข่าวสารและนำไปสู่การตัดสินใจ โดยคำนึงถึงประเด็นต่อไปนี้ 1) การเข้าถึงสื่อในมิติต่าง ๆ 2) การมีส่วนร่วมในการสื่อสารทุกระดับ 3) การตัดสินใจทุกเรื่องด้วยตนเอง 4) ความแตกต่างระหว่างผู้มีส่วนร่วม 5) ความเชื่อมั่นในศักยภาพของบุคคล 6) ความสอดคล้องของเนื้อหาสาระในสารกับชุมชน 7) การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน 8) ระบบการสนับสนุนการมีส่วนร่วม และ 9) การสร้างประชาธิปไตยด้วยการแลกเปลี่ยนอุดมการณ์และแสวงหาทางออกร่วมกัน

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ของการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)

พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก มาตรา 60 (2560) โดยที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุนและการอำนวยความสะดวกในการประกอบกิจการอันเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และเพื่อกระจายการพัฒนาไปยังพื้นที่ต่าง ๆ โดยเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ทั่วถึง ซึ่งนโยบายดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor) ที่ครอบคลุมพื้นที่สามจังหวัดในภาคตะวันออกได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง และเขตจังหวัดอื่นที่ติดต่อกับหรือเกี่ยวข้อง ซึ่งมีศักยภาพในการพัฒนาด้วยความพร้อมด้านการคมนาคม การขนส่ง โครงสร้างพื้นฐาน ความต้องการของผู้ประกอบการ การจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ และความเชื่อมโยงกับศูนย์กลางเศรษฐกิจอื่น ๆ แต่โดยที่การดำเนินการดังกล่าวอยู่ระหว่างการจัดทำกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กรณีจึงมีความจำเป็นต้องกำหนดมาตรการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกขึ้นเพื่อดำเนินการไปพลางก่อนการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการนี้ เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมโดยเร็ว อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิรูประบบเศรษฐกิจการยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ตลอดจนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยรวมทางคณะรักษาความสงบแห่งชาติกำหนดให้พื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราชลบุรีและระยองและพื้นที่อื่นใดที่อยู่ในภาคตะวันออกที่

กำหนดเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกเพื่อวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ (พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก มาตรา 6, 2561)

1) พัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ทันสมัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

2) จัดให้มีการให้บริการภาครัฐแบบเบ็ดเสร็จครบวงจรเพื่อลดอุปสรรคและต้นทุนในการประกอบกิจการ

3) จัดทำโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคที่มีประสิทธิภาพ มีความต่อเนื่อง ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวกและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบโดยสมบูรณ์

4) กำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เหมาะสมกับสภาพและศักยภาพของพื้นที่ โดย สอดคล้องกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

5) พัฒนาเมืองให้มีความทันสมัยระดับนานาชาติที่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัยอย่างสะดวก ปลอดภัยเข้าถึงได้โดยถ้วนหน้าและการประกอบกิจการอย่างมีคุณภาพในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อ ประโยชน์ในการดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามพระราชกฤษฎีกาให้พื้นที่บางส่วนในเขต จังหวัดอื่นที่ติดต่อกับพื้นที่เฉพาะพื้นที่เท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการ ดังกล่าว ให้เป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกด้วยก็ได้

เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศไปสู่การใช้เทคโนโลยีขั้นสูงสร้างนวัตกรรม และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันในด้านต่าง ๆ คณะกรรมการนโยบายอาจกำหนดให้มีเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษขึ้นเพื่อพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมเป้าหมายพิเศษด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน หรือเพื่อส่งเสริมให้เกิดกิจการที่เกี่ยวข้องหรือเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมเป้าหมายพิเศษหรือเพื่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ความเชี่ยวชาญจากผู้ประกอบการในเขตส่งเสริมเศรษฐกิจพิเศษสถาบันการศึกษาหรือสถาบันวิจัยที่มีศักยภาพสูงด้วยในการกำหนดอุตสาหกรรมเป้าหมายพิเศษ คณะกรรมการนโยบายจะประกาศกำหนดจากอุตสาหกรรมเป้าหมายทั้งหมดหรือบางส่วน หรืออุตสาหกรรมอื่นนอกเหนือจากอุตสาหกรรมเป้าหมายโดยอาจรวมถึงอุตสาหกรรมบริการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการจัดประชุม หรืออุตสาหกรรมอื่นใดด้วยก็ได้แต่อย่างน้อยต้องประกอบด้วยอุตสาหกรรมด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2562)

1) อุตสาหกรรมยานยนต์สมัยใหม่ อุตสาหกรรมยานยนต์ถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ปัจจุบัน มีมูลค่าถึงร้อยละ 5.8 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) และยังเป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับ ผลกระทบอย่างมากจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ ดังนั้น เพื่อสนับสนุนการเติบโตในอนาคตอย่างต่อเนื่อง จึง มุ่งเน้นพัฒนาเป็นฐานการผลิตยานยนต์ไฟฟ้า

(EV) โดยเริ่มจากการประกอบร่วมกับผู้ผลิต (OEM) เพื่อนำไปสู่อุตสาหกรรมแบตเตอรี่และระบบขับเคลื่อนรถไฟฟ้าขยายธุรกิจในช่วงโซ่คุณค่าของ อุตสาหกรรมยานยนต์ โดยเฉพาะในด้านการออกแบบและจัดทำต้นแบบ (Surface Integration Design & Prototyping) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่มีประสิทธิภาพและความแม่นยำสูง (Catalytic Manufacturing) และพัฒนาธุรกิจอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และชิ้นส่วนรถยนต์ที่ก้าวหน้า มาตรฐานโลก เช่น ชิ้นส่วนระบบความปลอดภัย ชิ้นส่วนระบบกำลังส่ง (Transmission System Parts) และผลิตจักรยานยนต์ (ขนาดมากกว่า 248 cc) โดยมีการขึ้นรูปชิ้นส่วนของเครื่องยนต์ เป็นต้น

2) อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ถือเป็นเสาหลักสำคัญในภาคการส่งออกของประเทศไทย ปัจจุบัน มีมูลค่าถึงร้อยละ 20 ของรายได้การส่งออกของประเทศไทย นอกจากนี้ประเทศไทยยังเป็นผู้ผลิตสำคัญ ระดับโลกในอุตสาหกรรมฮาร์ดแวร์และวงจรรวม (Integrated Circuits) อีกด้วย ซึ่งการผลิตผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ในปัจจุบันมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ถูกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี เครื่องรับรู้ (Sensors) และวงจรรวม (Integrated Circuits) ที่มีขนาดเล็กลงและมีความซับซ้อนมากขึ้น จึงทำให้มีการส่งเสริมอุตสาหกรรมย่อยที่ผลิตอุปกรณ์ซึ่งใช้เทคโนโลยีระดับสูงมากขึ้น ได้แก่ ยกกระดับอุตสาหกรรมการผลิตวงจรรวมที่มีความซับซ้อนขึ้น ผลิตระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ในยานยนต์ และอุปกรณ์ที่ใช้กับผลิตภัณฑ์ที่ใช้เทคโนโลยีสูง เช่น อุปกรณ์โทรคมนาคม การออกแบบและผลิต ระบบที่อยู่อาศัยอัจฉริยะ และเครื่องใช้ไฟฟ้าอัจฉริยะ (Smart Appliances) ซึ่งเชื่อมต่อกับเครือข่าย อินเทอร์เน็ตได้ (Internet of Things) การออกแบบผลิตอุปกรณ์ระบบอิเล็กทรอนิกส์ประเภทสวมใส่ เช่น Fitbits การออกแบบทางอิเล็กทรอนิกส์ การออกแบบวงจรรวมอิเล็กทรอนิกส์ขนาดเล็ก (Microelectronics) และการออกแบบระบบฝังตัว (Embedded Systems) รวมถึงการผลิตสารหรือ แผ่นไมโครอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

3. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอีกหนึ่งกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ทั้งนี้ประเทศไทย ถือได้ว่าเป็นผู้นำด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากนโยบายที่เน้น เรื่องการเพิ่มคุณภาพของนักท่องเที่ยวต่างประเทศ และไทยเที่ยวไทยอย่างไรก็ตาม แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกส่งผลต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงมีการเพิ่มทิศทางการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต ดังนี้ คือ

ยกระดับประสบการณ์และคุณค่าจากการท่องเที่ยว (Value Proposition) เพื่อดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ปานกลางถึงสูงจากประเทศแถบเอเชียแปซิฟิก

การจัดระเบียบและส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่หลากหลายตามสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มคุณค่าและประสบการณ์ เช่น กีฬาทางน้ำ (Water Sports)

การสนับสนุนธุรกิจทางการแพทย์และศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพ (Wellness and Rehabilitation) โดยต่อยอดจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical tourism) ที่เข้มแข็ง

รวมทั้งส่งเสริมประเทศไทยในการเป็นศูนย์กลางของการแสดงสินค้าและนิทรรศการระดับนานาชาติ (MICE)

4. อุตสาหกรรมการเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ ภาคการเกษตรเป็นสาขาอุตสาหกรรมที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมมากที่สุดในประเทศไทย มีมูลค่า ถึงร้อยละ 8.4 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ (GDP) นอกจากนี้ ยังมีสัดส่วนแรงงานสูงถึงร้อยละ 40 ส่งผลให้การเกษตรเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญยิ่งต่อเศรษฐกิจไทย อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน ภาคเกษตรกรรมในไทยยังมีผลิตภาพแรงงานอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ จึงมีการมุ่งเน้นส่งเสริมศักยภาพ และยกระดับจากการนำเทคโนโลยีทางการเกษตรใหม่ๆ มาใช้ เพื่อส่งผลให้เกิดการพัฒนา กลุ่ม อุตสาหกรรมย่อยที่เป็นเป้าหมาย ได้แก่ ธุรกิจเทคโนโลยีการเกษตรขั้นสูง เช่น การใช้ระบบเครื่องรับรู้ (Sensors) การใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลระดับสูง (Advance Data Analytics) และระบบอัตโนมัติ การลงทุนและการวิจัยทางเทคโนโลยีชีวภาพ (Biotechnology) เช่น การปรับปรุง พันธุ์พืชและ สัตว์ อุตสาหกรรมการคัดคุณภาพ บรรจุ เก็บรักษาพืชผัก ผลไม้ หรือดอกไม้ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เช่น การใช้ระบบเซ็นเซอร์ตรวจสอบเนื้อในผลไม้ และกิจการผลิตผลิตภัณฑ์จากยางธรรมชาติ

5. อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหารเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญอย่างสูงต่อประเทศไทย เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้จำนวนแรงงานมาก มีมูลค่าการลงทุนสูงสุด มีมูลค่าเพิ่มสูงที่สุด และ มีการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนาสูงที่สุดเมื่อเทียบกับสาขาต่างๆ ของภาคอุตสาหกรรมผลิตไทยโดย ในปัจจุบันมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในตลาดอาหารทั่วโลกอยู่ 3 แนว ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ อุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร ได้แก่ ความต้องการมาตรฐานความปลอดภัยและความสามารถในการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) ที่สูงขึ้นจากผู้บริโภคอาหาร การเพิ่มขึ้นของความต้องการ บริโภคอาหารเพื่อสุขภาพและผลิตภัณฑ์อาหารเสริม และการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากแหล่งโปรตีน ซึ่ง ประเทศไทยสามารถใช้การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ เป็นโอกาสในการยกระดับอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป โดยส่งเสริมอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ อุตสาหกรรมเกี่ยวกับการเพิ่มมาตรฐานด้านการ ตรวจสอบย้อนกลับ อุตสาหกรรมวิจัยและผลิตโภชนาการเพื่อสุขภาพอาหารที่มีการเติมสารอาหาร (Fortified Foods) และการผลิตอาหารไทยไขมันต่ำ อาหารที่ให้พลังงานต่ำและน้ำตาลต่ำ เป็นต้น

6. อุตสาหกรรมหุ่นยนต์ ปัจจุบันประเทศไทยมีอุตสาหกรรมที่มีฐานการผลิตขนาดใหญ่ที่มีแนวโน้มว่าจะมีการใช้ วิทยาการหุ่นยนต์และระบบอัตโนมัติในสายการผลิตมากขึ้น เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์และ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ซึ่งจะช่วยเพิ่มศักยภาพของประเทศ

ในการสร้างอุตสาหกรรมการผลิตหุ่นยนต์ เนื่องจากอุตสาหกรรมเหล่านี้นอกจากจะเพิ่มความต้องการระบบหุ่นยนต์ในประเทศแล้ว ยังมีวิทยาการองค์ความรู้ และบุคลากรที่สามารถได้รับการส่งเสริมได้อีกด้วย ดังนั้น ประเทศไทยจึงมี การวางแผนสร้างฐานการผลิตหุ่นยนต์เพื่อตอบสนองความต้องการในประเทศและภูมิภาคอาเซียน โดยตรง ได้แก่

หุ่นยนต์ที่ใช้ในอุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์ โดยเฉพาะหุ่นยนต์ที่ใช้ในการเชื่อมโลหะ ซึ่งมีจำนวนมากเป็นอันดับหนึ่งของจำนวนหุ่นยนต์ที่นำเข้ามาในภูมิภาคอาเซียน หรือนับเป็นร้อยละ 38 ของจำนวนหุ่นยนต์ที่นำเข้าทั้งหมด โดยหุ่นยนต์เหล่านี้ มักจะมาในรูปแบบแขนหุ่นยนต์ที่มีแกนเคลื่อนที่แบบหมุน (Articulated Robot)

รองลงมาคือ หุ่นยนต์ที่ใช้ในกระบวนการผลิตอัดฉีดพลาสติก ที่มีการนำเข้ามาเป็นอันดับสองในภูมิภาค หรือร้อยละ 19 ของจำนวนหุ่นยนต์ที่นำเข้าทั้งหมด โดยหุ่นยนต์เหล่านี้เป็นแขนหุ่นยนต์ที่มีทั้งรูปแบบแกนเคลื่อนที่แบบหมุน และรูปแบบแกนเคลื่อนที่แบบเชิงเส้น (Linear Gantry Robot)

และหุ่นยนต์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น หุ่นยนต์ดำน้ำ และหุ่นยนต์ที่ใช้ในปฏิบัติการทางการแพทย์ โดยมุ่งเน้นรูปแบบที่ผลิตมาเพื่อสรีระของผู้ป่วยชาวเอเชีย ซึ่งการผลิตหุ่นยนต์ประเภทหลังนี้ จะเป็นการพัฒนาหลังจากที่ประเทศไทยมีประสบการณ์จากการผลิตหุ่นยนต์แบบแขนกลมาแล้ว

7. อุตสาหกรรมการบินและโลจิสติกส์ อุตสาหกรรมการขนส่งโลจิสติกส์เป็นอีกอุตสาหกรรมที่ประเทศไทยมีความได้เปรียบทางด้าน ภูมิศาสตร์ จึงเป็นอุตสาหกรรมสำคัญที่ช่วยสนับสนุนอุตสาหกรรมอื่น ๆ ส่วนอุตสาหกรรมการบินเป็น อุตสาหกรรมที่คาดว่าจะโตเร็วที่สุดในกลุ่มอุตสาหกรรมใหม่ โดยด้านการผลิตและซ่อมบำรุงคาดว่าจะ มีอัตราการขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ 3.4 ขณะที่ด้านการขนส่งทางอากาศคาดว่าจะเติบโตร้อยละ 2.8 ซึ่ง เป็นอุตสาหกรรมใหม่ที่ประเทศไทยยังไม่มี ดังนั้นจึงต้องพัฒนาอุตสาหกรรมการขนส่งและการบิน แบบครบวงจร โดยครอบคลุม 5 ชนิดธุรกิจ ดังนี้

กิจการสาธารณูปโภคและบริการเพื่อการขนส่ง เช่น Inland Container Depot (ICD) กิจการขนถ่ายสินค้าสำหรับเรือบรรทุกสินค้า กิจการขนส่งทางราง และสนามบินพาณิชย์

ศูนย์รวมกิจการโลจิสติกส์ทันสมัย เช่น การขนส่งทางอากาศ (Air Cargo) ศูนย์กระจายสินค้าระหว่างประเทศด้วยระบบที่ทันสมัย (International Distribution Center: IDC) การขนส่งแบบ Cold Chain และการขนส่งที่ใช้ Big Data and Analytics

การบริการซ่อมบำรุงอากาศยาน (Maintenance, Repair and Overhaul: MRO) ที่มุ่งเน้นการซ่อมบำรุงโครงสร้างเครื่องบินลำตัวแคบ (Narrow-body Airframe - Maintenance) ซึ่งจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างมากในภาคพื้นเอเชีย

8. อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพ และเคมีชีวภาพ เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมที่จะเติบโตเร็วในอนาคต และเป็นอุตสาหกรรมที่ประเทศไทยมี ศักยภาพสูง เนื่องจากมีความพร้อมทางด้านวัตถุดิบทาง การเกษตร เช่น การที่ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกมันสำปะหลังรายใหญ่ที่สุดของโลก และมี อุตสาหกรรมเคมีและอุตสาหกรรมเชื้อเพลิงเอทานอลที่พัฒนาแล้ว ขณะที่การสร้างอุตสาหกรรมเคมีชีวภาพครบวงจร โดยการพัฒนาอุตสาหกรรม กลางน้ำการผลิตกรดแลคติกและกรดซัคซินิกจากเอทานอล จะเป็นสะพานเชื่อมระหว่างอุตสาหกรรม ต้นน้ำ (ผลิตเอทานอล) และปลายน้ำ (อุตสาหกรรม เคมี) เพื่อยกระดับอุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพ ที่มีอยู่ ไปสู่การผลิตเชื้อเพลิงชีวภาพรุ่นที่สอง (เชื้อเพลิงชีวภาพที่ผลิตจากวัตถุดิบที่ไม่เป็นอาหาร เช่น ชังข้าวโพดและชานอ้อย) และเพิ่มการวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเชื้อเพลิงชีวภาพรุ่นที่สาม (เชื้อเพลิงชีวภาพที่ผลิตจากสาหร่ายที่ สามารถเพาะเลี้ยงได้

9. อุตสาหกรรมดิจิทัล การส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมดิจิทัลจะก่อให้เกิด ธุรกิจพัฒนาและให้บริการซอฟต์แวร์ ทั้ง Embedded Software, Enterprise Software และ Digital Content และสามารถพัฒนาเป็น พื้นที่นิคม Software Park มารองรับธุรกิจพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ทั้งในและต่างประเทศ (Domestic and International E-commerce Player) รวมถึงการยกระดับภาคการค้าปลีกของไทยสู่การใช้ ช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ อีกทั้งยังเป็นการสร้าง สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเริ่มต้นธุรกิจ (Start Up) สำหรับผู้บริโภคนในประเทศ และดึงดูดผู้ประกอบการ E-Commerce ต่างชาติให้เข้ามาลงทุนใน ประเทศไทย ขณะเดียวกัน ยังมีแผนที่จะจัดตั้งศูนย์ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลผู้บริโภค (Analytics and Data Center) เพื่อให้บริการการวิเคราะห์ ข้อมูลเจาะลึกของตลาด (Consumer Insights) แก่ธุรกิจ ทั้งในและต่างประเทศ โดยสามารถพัฒนา เป็นพื้นที่นิคม Data Center ที่ให้บริการเกี่ยวกับหน่วย จัดเก็บข้อมูลและการประมวลผลออนไลน์ (Cloud Computing) และการป้องกันอันตรายในโลก ออนไลน์ (Cyber Security) เพื่อให้ธุรกิจ ต่าง ๆ มีความคล่องตัวและเติบโตได้ด้วยการใช้ระบบดิจิทัล

10. อุตสาหกรรมการแพทย์และสุขภาพครบวงจร อุตสาหกรรมการแพทย์ครบ วงจรเป็นการสร้างอุตสาหกรรมใหม่ต่อยอดจากธุรกิจการ รักษาพยาบาล และการท่องเที่ยวเชิง สุขภาพที่ประเทศไทยมีฐานเดิมที่แข็งแกร่ง โดยเพิ่มธุรกิจด้าน อุปกรณ์ทางการแพทย์จากพื้นฐานด้าน อิเล็กทรอนิกส์และโทรคมนาคม และอุตสาหกรรมเวชภัณฑ์จากพื้นฐานด้านการเกษตรและเคมี ชีวภาพ อุตสาหกรรม ซึ่งอุตสาหกรรมการแพทย์ครบวงจรเป็น อุตสาหกรรมที่มีอัตราการเจริญเติบโต เฉลี่ยร้อยละ 3.2 และเป็นอุตสาหกรรมที่เติบโตค่อนข้างเร็วใน กลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว

11. อุตสาหกรรมการป้องกันประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของ กิจกรรมทางทหารของไทยโดยให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนา และการยกระดับประสิทธิภาพ ให้ก้าวทันเทคโนโลยี ประเภทกิจการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการป้องกันประเทศถูกจัดอยู่ในหมวด

A ซึ่งประกอบไปด้วย รถถัง ชุดเกราะ ยานพาหนะ โดรน อากาศยานไร้คนขับ หุ่นยนต์ทางการทหาร ระบบการสื่อสาร และอาวุธ เป็นต้น

12. อุตสาหกรรมการพัฒนาบุคลากรและการศึกษา ถือเป็นหนึ่งในเป้าหมายหลัก มีโครงการส่งเสริมความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา อาชีวศึกษา มหาวิทยาลัย และบริษัทเอกชนทั้งในและต่างประเทศ ในการพัฒนาระบบการศึกษาและกำลังคน ให้ตรงตามความต้องการและได้มาตรฐานสากล พัฒนาคุณภาพระบบการศึกษาและสมรรถนะของบุคลากรในอาชีพให้ได้มาตรฐานในระดับสากล โดยร่วมมือกับสถาบันการศึกษา ที่มีศักยภาพสูงจากต่างประเทศ ได้แก่

มหาวิทยาลัยออมตะ ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยแห่งชาติไต้หวัน (National Taiwan University) เปิดหลักสูตรสาขาวิศวกรรม Intelligent Manufacturing System โดยมุ่งเน้นการพัฒนาหุ่นยนต์ที่จะเข้ามาช่วยระบบการผลิตแบบอัตโนมัติ และอุตสาหกรรมยานยนต์

โปรแกรม CMU-Thailand เป็นความร่วมมือระหว่าง มหาวิทยาลัยคาร์เนกีเมลลอน (Carnegie Mellon) และสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง (KMITL) เพื่อเปิดสอนหลักสูตรสารสนเทศและวิทยาการคอมพิวเตอร์

ทั้งนี้ประเทศไทย ถือได้ว่าเป็นผู้นำด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จากนโยบายที่เน้น เรื่องการเพิ่มคุณภาพของนักท่องเที่ยวต่างประเทศ และไทยเที่ยวไทย อย่างไรก็ตาม แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกส่งผลต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (2561) จึงมีการเพิ่มทิศทางการท่องเที่ยวอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในอนาคต ดังนี้ คือ

1) ยกระดับประสบการณ์และคุณค่าจากการท่องเที่ยว (Value Proposition) เพื่อดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีรายได้ปานกลางถึงสูงจากประเทศแถบเอเชียแปซิฟิก ทั้งนี้การยกระดับประสบการณ์และคุณค่าจากการท่องเที่ยวอาจแบ่งออกเป็น 3 ระยะ (อินยา พรหมบุรุษย์ และ นฤมล กิมภากรณ์, 2558) คือ ระยะก่อน การใช้บริการ (Before) ระหว่างการใช้บริการ (During) และหลังการใช้บริการ (After)

ระยะก่อน การใช้บริการ (Before) เกิดจากจุดสัมผัส ได้แก่ การหาข้อมูลเพื่อการวางแผนก่อน การเดินทางมาท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่หาข้อมูลในเว็บไซต์ ชักถามจากเพื่อนหรือญาติ ที่เคยมาเที่ยว หนังสือแนะนำสถานที่เที่ยว ควรมีการใช้สื่อสมัยใหม่ คลิปวิดีโอ นิตยสาร ในการสร้าง ความรู้ ความเข้าใจ สร้างประสบการณ์ทางอ้อมเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ตัดสินใจอยากมาเที่ยว การหาข้อมูลในพื้นที่ พบว่า พนักงานโรงแรมเป็นองค์ประกอบสำคัญในการให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยว วารสารแจกฟรีตามแหล่งท่องเที่ยว โรงแรมต่างๆ บริษัททัวร์ คนขับรถโดยสารในพื้นที่ ที่จะเป็นผู้ให้ ข้อมูลทางด้านท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวได้ โดยเฉพาะข้อมูลก่อนการตัดสินใจไปเที่ยวยังสถานที่ต่าง ๆ ควรมีข้อมูลจุดเชื่อมต่อการบริการขนส่งแจกให้กับผู้ให้ข้อมูล มีการ

ออกแบบจุดท่องเที่ยว มีกระบวนการ ต้อนรับที่ประทับใจ วิธีการในการเดินทางมา พบว่านักท่องเที่ยวเดินทางมาด้วยเครื่องบิน รถยนต์ส่วนตัว และรถบัส ดังนั้นท่าอากาศยาน หรือ สถานีขนส่งจึงเป็นจุดสัมผัสที่สามารถสร้างความประทับใจได้ ตั้งแต่แรกที่นักท่องเที่ยวเดินทางมาถึง สามารถสร้างประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสและทางความรู้สึก (Sense and Feel Experience) และสร้างอารมณ์ในเชิงบวก พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการ ประสบการณ์ที่หลากหลาย ผสมผสานทั้งกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรม และสุขภาพ หากมีการสร้างเว็บไซต์ที่นักท่องเที่ยวสามารถออกแบบการเดินทางได้เอง จะทำให้นักท่องเที่ยวได้ วางแผน ทำให้เกิดความสุขและเกิดความรู้สึกในการควบคุมและบริหารจัดการเวลาและสถานที่ใน การท่องเที่ยวของตนเอง ได้ สร้างประสบการณ์ในการคิดและการปฏิบัติ (Think and Act Experience) ให้กับนักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ หากมีการสร้างเว็บไซต์ที่เป็นเว็บบันทึกออนไลน์ (Blog) ซึ่งเป็นกระแสนิยมในโลกออนไลน์ การอ่านบันทึกและการบันทึกด้วยตนเองจะทำให้เกิดการเชื่อมโยงและมี การแบ่งปันกันระหว่างนักท่องเที่ยวและสังคมเกิดขึ้น อันจะนำไปสู่การสร้างประสบการณ์ในการเชื่อมโยงเชิงสังคมของนักท่องเที่ยวเกิดขึ้น (Social-identity Experience)

ระหว่างการใช้บริการ(During) เป็นขั้นตอนที่สำคัญ ที่สุดของการส่งมอบประสบการณ์ เป็นจุดที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกิจการกับลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว การสร้างความประทับใจผ่านการเล่าเรื่องราว การให้ความรู้ การบริการขนส่งเดินทางมีความสะอาด ปลอดภัย การบริการที่ดีของบุคลากรให้บริการการท่องเที่ยว มีคฤหาสน์ที่น่าเที่ยวเป็นจุดสัมผัสที่สำคัญที่จะทำให้เกิดประสบการณ์ที่ประทับใจให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวได้สถานที่ในแหล่งท่องเที่ยวมีความสะอาด มีบรรยากาศที่ดี ปลอดภัย การจัดสถานที่ในแต่ละแหล่งที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น สร้างประสบการณ์ ที่ดี ด้วยการนำเสนอความสุนทรีย์ผ่านการมองเห็น การได้ยินเสียง การได้สัมผัส การได้รสชาติ และ การ ได้กลิ่น ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับจะมีหลายประสบการณ์ในเวลาเดียวกันทั้งประสบการณ์ ทางโสตสัมผัส (Sensory Experiences or Sense) ประสบการณ์ทางความรู้สึก (Affective Experiences or Feel) ประสบการณ์ทางพฤติกรรมและวิถีชีวิต (Physical Experiences, Behaviors and Lifestyle or ACT) และประสบการณ์ในเชิงอัตลักษณ์สังคม (Social-Identity Experiences) จากการได้มีปฏิสัมพันธ์ กันในระหว่างเดินทาง

หลังการใช้บริการ (After) เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางกลับ มีการสร้างความประทับใจ กระตุ้น ให้เกิดการบอกต่อความประทับใจผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ มีการให้ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง มีการประกวดภาพถ่าย อาจมีการแจกรางวัลเพื่อจูงใจสำหรับนักท่องเที่ยวให้กลับมาเที่ยวอีก และ ควรมีการประเมินผลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเพื่อนำมาปรับปรุงสินค้าและบริการท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ มีประสบการณ์ที่ดีแล้วจะเกิดการบอกต่อและกลับมาเที่ยวซ้ำอีก

2) การจัดระเบียบและส่งเสริมให้มีกิจกรรมที่หลากหลายตามสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มคุณค่าและประสบการณ์ โดยอาจมีการจัดการรูปแบบและกิจกรรม การท่องเที่ยวที่อาศัยฐานของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ทั้งวิถีวัฒนธรรมและธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ และโดดเด่นของชุมชน หรือพื้นที่ในการพัฒนาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว หรือการให้บริการทางการท่องเที่ยวที่เน้นการสร้างคุณค่าทางการท่องเที่ยวอันจะได้จากประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวมีลักษณะที่สำคัญ (กรมการท่องเที่ยว, 2560) คือ

การให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการลงมือทำ การเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของคนในสังคมหรือชุมชน

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วม และการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยว และเจ้าของทรัพยากรหรือเจ้าบ้าน

เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างการเรียนรู้และความเข้าใจผ่านประสบการณ์ที่เกิดขึ้น อาทิ กิจกรรมการเรียนรู้วิถีชีวิตชาวประมง กิจกรรมการเรียนรู้อาหารท้องถิ่น หรือกิจกรรมการเรียนรู้ การทำนา เป็นต้น

3) การสนับสนุนธุรกิจทางการแพทย์และศูนย์ฟื้นฟูสุขภาพ (Wellness and Rehabilitation) โดยต่อยอดจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical tourism) ที่เข้มแข็ง

4) รวมทั้งส่งเสริมประเทศไทยในการเป็นศูนย์กลางของการแสดงสินค้าและนิทรรศการ ระดับนานาชาติ (MICE)

จังหวัดจันทบุรีเป็นหนึ่งในจังหวัดที่อยู่ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันออก และเป็นจังหวัดที่เชื่อมโยงกับการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ในพื้นที่ 3 จังหวัดภาคตะวันออก และจังหวัดจันทบุรียังถูกบรรจุในแผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันออกอีกด้วย จังหวัดในพื้นที่ EEC นอกจากเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวหลากหลาย และภายใต้เขต พัฒนาการท่องเที่ยว (Cluster) ฝั่งทะเลตะวันออก ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราดแล้ว ยังกำหนด เป็นสาขาการท่องเที่ยว (Segment) เป้าหมายที่มี ศักยภาพ ได้แก่ หาดทราย ชายทะเล หมู่เกาะ สีสันของ กิจกรรมและเทศกาล (Event & Festival) การท่องเที่ยว วิถีชุมชน การประชุม สัมมนา (MICE) Sports Tourism และการท่องเที่ยวเชื่อมโยงประเทศเพื่อนบ้าน (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก, 2561)

ภาพที่ 2.1 แสดงศักยภาพการท่องเที่ยวจังหวัด EEC และจังหวัดที่เชื่อมโยง
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (2561).

จันทบุรีเป็นเมืองอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการทำเกษตร โดยเฉพาะการปลูกผลไม้ที่ขึ้นชื่อของประเทศไทย ได้แก่ ทุเรียน เงาะ มังคุด ลำสาดและพืชผลทางเกษตรอื่น ๆ เช่น พริกไทยและยางพารา ส่วนบริเวณชายฝั่งก็มีการทำประมงเต็มไปด้วยอาหารทะเลนานาชนิด อีกทั้ง จังหวัดจันทบุรียังเป็นศูนย์กลางธุรกิจด้านอัญมณีที่มีชื่อเสียงแพร่หลายไปทั่วทุกมุมโลก เป็นแหล่งรวมช่างฝีมือในการเจียรไนอัญมณีและทำเครื่องประดับต่าง ๆ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยธรรมชาติที่งดงามไม่ว่าจะเป็น ภูเขา ทะเล น้ำตก และแหล่งอารยธรรมทางประวัติศาสตร์มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่รุ่งเรืองมาแต่อดีตที่ทรงคุณค่า วัฒนธรรมพื้นบ้านวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ความมีน้ำใจของชุมชนเป็นเสน่ห์ที่มัดใจนักท่องเที่ยว มีความหลากหลายของอาหารพื้นบ้านซึ่งมีความโดดเด่นไม่เหมือนจังหวัดใดในภาคตะวันออก ซึ่งความเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นสามารถนำไปสู่การสร้างจุดหมายปลายทางในการท่องเที่ยว การสร้างการสื่อสารเพื่อส่งเสริมให้เกิดความน่าสนใจ จัดกิจกรรมที่หลากหลายช่วยเติมเต็มประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวต่างจากการเที่ยวในรูปแบบเดิม ให้นักท่องเที่ยวในยุคปัจจุบันมองเห็นคุณค่าในความเป็นจังหวัดจันทบุรี

ชุมชนวันยาว ตั้งอยู่ใน อำเภอลอง จังหวัดจันทบุรี เป็นชุมชน ที่มีความโดดเด่นทั้งประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน ตั้งแต่สมัยพระเจ้าตากสินมหาราช เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ ดินดี น้ำดี มีแม่น้ำเวฬุ ไหลผ่านในชุมชน มีวิถีชีวิตที่หลากหลาย ด้วยเสน่ห์ของคนในชุมชน วันยาวที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย อธิษาศัยดี และมากด้วยทรัพยากรท่องเที่ยว (เทศบาลตำบลวันยาว, 2564)

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิมิต ชุ่นสั้น และคนอื่น ๆ (2564) ได้วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนทุ่งมะพร้าว จังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนทุ่งมะพร้าวมีทรัพยากรทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่สามารถนำมาพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวโดยไม่ลดทอนคุณค่าและการจัดการขีดความสามารถการท่องเที่ยว นอกจากนี้การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ ภายใต้รูปแบบ “มองตะวันจากภูผา...ล่องธาราสู่มหานที” ซึ่งประเมินเส้นทางท่องเที่ยวดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เส้นทางท่องเที่ยวใหม่มีความแตกต่างจากเส้นทางท่องเที่ยวเดิม และสามารถนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

สาโรช เผือกบัวขาว และ วิภาณี เผือกบัวขาว (2564) ได้วิจัย เรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านสิ่งดึงดูดใจ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านกิจกรรม ด้านที่พัก ด้านการเข้าถึง และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ และจากการสัมภาษณ์พบว่า ปัจจุบันจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวตามรอยโครงการพระราชดำริ มีการคมนาคมขนส่งที่สะดวก แต่ อาจพบปัญหาผังเมืองและการจราจรหนาแน่นในช่วงเทศกาลหรือช่วงการจัดกิจกรรมของจังหวัด สภาพแวดล้อมบางพื้นที่ไม่สามารถ ปรับปรุงเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้สูงอายุได้เนื่องจากมีสถานที่ราชการที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์หลายแห่ง และ 2) แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบดูแลแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมในพื้นที่ให้มีทางลาดสำหรับรถวีลแชร์ ห้องน้ำ ที่จอดรถ ที่นั่งพัก ระบบขนส่งสาธารณะที่เอื้อให้ผู้สูงอายุเดินทางได้ สะดวกและปลอดภัย อีกทั้งควรมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น โดยการใช้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Facebook, Instagram, Web page เป็นต้น รวมไปถึงการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวควรคำนึงถึงศักยภาพของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุร่วม กิจกรรมได้อย่างปลอดภัย และควรมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวระหว่างชุมชนและภาครัฐร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนและ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการดูแลแหล่งท่องเที่ยว และเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

จิรัชญา งามเลิศนัย, คมสิทธิ์ เกียนวัฒนา และ อังสุมาลิน จำนงขอบ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเรือสำราญในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก โดยเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย รวบรวมข้อมูลจากกลุ่ม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวเรือสำราญในเขตระยองเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก ทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชนจำนวน

19 ท่าน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลตามองค์ประกอบการจัดการแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นด้วยอย่างสอดคล้องกันอยู่ในระดับมากที่สุด ในด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านการรักษาความปลอดภัย ด้านการตลาดการท่องเที่ยว และด้านการบริหาร จัดการนักท่องเที่ยว ตามลำดับ

ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ และคณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศิลปะของกลุ่มจังหวัดล้านนา ผลการวิจัย พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวศิลปะเชิงสร้างสรรค์ของกลุ่มจังหวัดล้านนา ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) พบว่า ประวัติความเป็นมาของศิลปกรรม ศิลปะพื้นบ้านและพุทธศิลปกรรมในล้านนาสะท้อนความเป็นเอกลักษณ์ของล้านนาได้อย่างชัดเจน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (Amenities) พบว่า มีบริการร้านค้าเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) พบว่า สภาพเส้นทาง การเดินทางถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความปลอดภัย การแสดงข้อมูลการเดินทางในระบบออนไลน์มีความชัดเจน ด้านกิจกรรมทางการท่องเที่ยว (Activities) พบว่า กิจกรรมทางการท่องเที่ยวสามารถสะท้อนเอกลักษณ์เฉพาะตนทางวัฒนธรรม และด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว (Administration) พบว่า การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายการกำหนด และการสร้างโอกาสให้ชุมชนหารรายได้จากกิจกรรมท่องเที่ยว

สาทิณี วัฒนกิจ และณัฐนิภรณ์ น้อยเสงี่ยม (2565) ได้ศึกษาอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปะเหลียน จังหวัดตรัง พบว่า ชุมชนลุ่มน้ำปะเหลียน จังหวัดตรัง มีความโดดเด่นด้านภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะ ฐานทรัพยากรธรรมชาติ ป่าจาก และป่าโกงกาง ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ เป็นอันดับ 4 ของประเทศไทย วิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมแบบผสมผสานระหว่างไทยพุทธ ไทยมุสลิม และจีน รายได้และเศรษฐกิจในชุมชนเกิดจากการประกอบอาชีพการเก็บหอยปะ และผลิตสินค้า จากวัสดุเหลือใช้ (จาก) การพึ่งพิงระหว่างชุมชนและฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ก่อให้เกิดรูปแบบสภาพ แวดล้อมการท่องเที่ยวจึงให้ความสำคัญกับ วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณีของคนในชุมชน ภายใต้แนวคิด 1) ฐานทรัพยากรธรรมชาติ ในชุมชน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของพื้นที่สู่แนวคิดหลักในการออกแบบที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ 2) วิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชน ที่เกิดจากฐานทรัพยากรชุมชน และ 3) อัตลักษณ์ของชุมชน ได้แก่ วัสดุ สัตว์เลี้ยง ที่เกิดจากทรัพยากรในชุมชน ได้แก่ จาก

Singgaleen. Y. A., Sasongko. G., and Wiloso. P., G. (2019) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว North Halmahera ประเทศอินโดนีเซีย โดยข้อมูลเบื้องต้นที่ใช้ในการศึกษานี้ได้มาจากตัวแทนของรัฐบาลท้องถิ่น องค์กรเยาวชน ชุมชนผู้ประกอบการท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในภูมิภาคของ North Halmahera ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในภูมิภาคแสดงให้เห็นถึง

การดำรงอยู่ของสังคม การควบคุมในการวางแผนการท่องเที่ยว การดำเนินการ และการประเมินโครงการพัฒนา ดังนั้นจึงสามารถพิสูจน์ได้ว่าแนวทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ ต้องมีคนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการหาแนวทางต่าง ๆ

Wondirad, A., & Ewnetu, B. (2019) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติ Bale Mountains ประเทศ เอธิโอเปีย ผลวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนยังหลงเหลืออยู่ แต่โดยส่วนใหญ่นำไปสู่การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ไม่เท่าเทียมกัน จากผลการศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวมีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งเพราะถ้าหากไม่มีคนในชุมชนเข้ามาร่วมพัฒนาอย่างจริงจัง อาจจะทำให้เกิดผลเสียต่อแนวทางการใช้ทรัพยากรและระบบนิเวศในอนาคตของอุทยานแห่งชาติได้

Xu, H., Jiang, F., Wall, G., & Wang, Y. (2019) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวจีนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า วิวัฒนาการของการมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างช้า ๆ และประโยชน์ต่อชุมชนจากการท่องเที่ยวและการเข้าถึงอำนาจในการตัดสินใจมีจำกัด อำนาจส่วนใหญ่ที่จะตกอยู่กับรีสอร์ท ที่พัก ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นหลัก ควรมีการสร้างขีดความสามารถของชุมชน การเป็นหุ้นส่วน และการเสริมอำนาจให้กับชุมชน เพื่อเป็นการแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าว

Setokoe, T. J., Ramukumba, T. (2020) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยวชุมชนของพื้นที่ชนบท หมู่บ้าน Nqileni Eastern Cape ประเทศแอฟริกาใต้ การท่องเที่ยวชุมชนถือเป็นตัวแปรสำคัญสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา สมาชิกในชุมชนรู้สึกว่าการมีส่วนร่วมในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถูกทำลายด้วยปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ชนชั้นสูง ฝ่ายต่างๆ ความโลภ และการทุจริต ความขัดแย้งของผู้นำ ภาษา และการขาดความสามารถในการเข้าร่วมในโครงการพัฒนา การขาด การสนับสนุนจากภาครัฐและการขาดเงินทุนในการพัฒนาการท่องเที่ยว

Wang, M., Jiang, J., Xu, S., & Guo, Y. (2021) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวในหมู่บ้านโบราณ Whampoa ประเทศจีน พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวส่งผลดีต่อผู้อยู่อาศัย การสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวและอาจสร้างความขัดแย้งภายในถ้าไม่มีผู้ประสานงานที่ดี ซึ่งการศึกษานี้ก่อให้เกิดมุมมองทางทฤษฎีและการปฏิบัติใหม่เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อการพัฒนาหมู่บ้านโบราณอย่างยั่งยืน